

Εξελικτική ψυχολογία

(Αναπτυξιακή Ψυχολογία)

Τι είναι;

Η **Αναπτυξιακή Ψυχολογία** μελετάει τις αλλαγές που συμβαίνουν στον άνθρωπο σε όλη τη διάρκεια της ζωής του, από τη στιγμή της σύλληψής του, μέχρι το θάνατό του.

Μερικοί αναπτυξιακοί ψυχολόγοι επικεντρώνονται σε όλες τις συμπεριφορές του ανθρώπου σε μια χρονική περίοδο της ζωής, όπως η πρώιμη παιδική ηλικία ή η εφηβεία. Άλλοι πάλι μελετούν μόνο μια ιδιαίτερη πτυχή της συμπεριφοράς του, όπως η μάθηση στη διάρκεια όλης της ζωής του, καθώς δηλαδή αυτός αναπτύσσεται, και η δόμηση της προσωπικότητας.

- Στην ελληνική βιβλιογραφία παρατηρείται μερικές φορές εσφαλμένη χρήση του όρου **εξελικτική ψυχολογία**, ενώ η ορθή απόδοση του όρου **developmental psychology** στην ελληνική γλώσσα είναι **αναπτυξιακή ψυχολογία**. Η εσφαλμένη χρήση του όρου "εξελικτική" ψυχολογία σε θέματα ανθρώπινης ανάπτυξης δημιουργεί επίσης σύγχυση σε σχέση με τον ξεχωριστό κλάδο της εξελικτικής ψυχολογίας (**evolutionary psychology**) που μελετά τις ψυχολογικές συνέπειες της βιολογικής εξέλιξης του ανθρώπινου είδους.
- Άρα ο όρος **developmental psychology** σημαίνει αναπτυξιακή ψυχολογία και ο όρος **evolutionary psychology** σημαίνει εξελικτική ψυχολογία.

Τι είναι ανάπτυξη;

- Είναι οι μεταβολές που συντελούνται στο σώμα, στη σκέψη, στη συμπεριφορά και στα συναισθήματα ενός ανθρώπου, με την πάροδο του χρόνου, ως αποτέλεσμα, των βιολογικών και των περιβαλλοντικών επιδράσεων που δέχεται το άτομο.
- Η ανάπτυξη αρχίζει με τη σύλληψη και τελειώνει με το θάνατο.

Τα στάδια ανάπτυξης της ζωής ενός ανθρώπου

- Προγεννητική περίοδος: Σύλληψη έως γέννηση
- Βρεφική ηλικία: Γέννηση έως 18 μηνών
- Νηπιακή ηλικία: 19 μηνών έως 3 ετών
- Πρώτη παιδική ηλικία: 3 ετών έως 6 ετών
- Μέση παιδική ηλικία: 6 έως 12 ετών
- Εφηβεία: 12 έως 18 ετών
- Νεότητα: 19 έως 40 ετών
- Μέση ηλικία: 40 έως 65 ετών
- Τρίτη ηλικία: 65 ετών έως το θάνατο

Βασικά ζητήματα στη μελέτη της ανθρώπινης ανάπτυξης

- **Το πλαίσιο της ανάπτυξης:** Τα περιβάλλοντα εντός των οποίων συντελείται η ανάπτυξη (Πολιτισμός, χώρα, κουλτούρα, οικογένεια, χρονολογία κ.α.)
- **Αναπτυξιακά πεδία:** Η ανάπτυξη του ανθρώπου και οι μεταβολές που συντελούνται σε κάθε περίοδο (για λόγους πρακτικούς) διακρίνονται σε τέσσερα βασικά πεδία ή περιοχές:
 - 1) στη **σωματική ανάπτυξη**, που περιλαμβάνει τη φυσική αλλαγή του σώματος και την κινητική εξέλιξη,
 - 2) στη **γνωστική ανάπτυξη**, που περιλαμβάνει τη σκέψη και τη γλώσσα,
 - 3) στην **κοινωνικο-συναισθηματική ανάπτυξη** που περιλαμβάνει την αλλαγή στην προσωπικότητα και τις σχέσεις με τους γύρω.

Αναπτυξιακά πεδία - στάδια

- Τα στάδια αποτελούν αυθαίρετους τομείς της ανάπτυξης, χρήσιμους στους αναπτυξιακούς ψυχολόγους για μελέτη, **αλλά:**
- Οι άνθρωποι στην πραγματικότητα είναι «ολοκληρωμένα» όντα και όχι διαχωρισμένοι τομείς
- Οι μεταβολές και οι συνέχειες σε κάθε στάδιο δεν συμβαίνουν μόνες τους, αλλά είναι αποτέλεσμα αλληλεπίδρασης με το περιβάλλον
- Η ανάπτυξη δεν είναι αποσπασματική. Είναι ολιστική.

Κληρονομικότητα – Περιβάλλον

Ωρίμανση - Μάθηση

- **Ωρίμανση** – Οι γενικές κληρονομικές μας καταβολές που καθορίζουν το γενικό πλάνο για την πορεία της ανάπτυξής μας (αφορά στα γενετικά χαρακτηριστικά: γονίδια - χρωμοσώματα).
- **Μάθηση** – Είναι η άσκηση και η ατομική προσπάθεια, που σε αντίθεση με την ωρίμανση, είναι αποτέλεσμα των εξωτερικών επιδράσεων του περιβάλλοντος.

Η διαφωνία...

- Για πολλά χρόνια υπάρχει διαφωνία μεταξύ επιστημόνων για το ποιος παράγοντας είναι πιο καθοριστικός ή ακόμα και μοναδικός, στην ανάπτυξη του ανθρώπου, **Ωρίμανση** ή **Μάθηση**, Βιολογία έναντι του Περιβάλλοντος (Nature – Nurture).
- Η απάντηση σε αυτό είναι η συνύπαρξη και η συνεργασία σε όλη τη διάρκεια της ζωής του ανθρώπου.

Παράδειγμα

Ένα μωρό μιλάει, όχι μόνο όταν είναι έτοιμο νευροκινητικά, αλλά όταν έχει και τα απαραίτητα ερεθίσματα από το περιβάλλον του.

Ένα μωρό 6 μηνών είναι αδύνατον να χρησιμοποιήσει προτάσεις.

Από την άλλη, ένα παιδί μπορεί να αργήσει σημαντικά να μιλήσει,
αν δεν έχει αρκετά ερεθίσματα από τους γονείς του.

Ένα παιδί που μεγαλώνει στη ζούγκλα, τι γλωσσική εξέλιξη μπορεί να έχει;